

Etnobotanička istraživanja šumskih samoniklih i naturaliziranih voćkarica – stanje u Republici Hrvatskoj

Doc. dr. sc. Ivana Vitasović Kosić
Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet
Zavod za poljoprivrednu botaniku
ivitasovic@agr.hr

- **Etnobotanika** je interdisciplinarna znanost koja proučava odnos između ljudi i biljaka, spajajući pritom botaniku, etnologiju, ruralnu sociologiju i jezikoslovlje.
- **Predmet istraživanja** je tradicionalna upotreba i korištenje uglavnom samoniklih biljaka za različite namjene: kao hrana, piće ili lijek, za gradnju gospodarskih objekata, korištenje prilikom religijskih procesija itd.

Cilj:

- dokumentirati / zabilježiti i očuvati tradicijsko ekološko znanje (kulturna baština, njega lokalnih kulturnih izričaja)
- promocija destinacije i pomoć u kreiranju turističkog programa
- valorizacija i brendiranje lokalnih proizvoda
- intenziviranje turističko-ugostiteljskih djelatnosti (agroturizmi, restorani)

U Hrvatskoj istražena područja:

ORIGINAL RESEARCH PAPER

A century of change in coastal Croatian Poljica

Katija Dolina¹, Marija Jug-Dujaković² and Ivana Vitasović-Kosić⁴¹ Botanical Garden on the island of Vis, University of Dubrovnik, Kneza Damjana 1, 20200 Dubrovnik, Croatia² Institute for Adriatic Crops and Karst Flora, University of Zagreb, Croatia³ Department of Botany, Institute of Botany and Plant Physiology, Jagiellonian University, Krakow, Poland

RESEARCH

Open Access

CrossMark

Using Ellenberg-Pignatti values to estimate habitat preferences of wild food and medicinal plants: an example from northeastern Istria (Croatia)

Ivana Vitasović Kosić¹, Josip Juračak² and Łukasz Łuczaj^{3*}

Abstract

Background used different (the

Łuczaj et al. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine* _#####_
<https://doi.org/10.1186/s13002-019-0332-1>Journal of Ethnobiology
and Ethnomedicine

Open Access

RESEARCH

Plants in alcoholic beverages on the Croatian islands, with special reference to rakija travarica

Łukasz Łuczaj^{1*} , Marija Jug-Dujaković², Katija Dolina³ and Ivana Vitasović-Kosić⁴

Abstract

Background: Archipelagos of islands have played an important role in the development of plant knowledge, including the theory of the evolution of species. Later, the theory of island biogeography, which contributed to a better understanding of the distribution of species, not only on real islands, but on isolated habitat islands as well. However, there is little information about patterns of knowledge about plant uses in archipelagos. This concept has been only briefly mentioned in the ethnobotanical literature.

Abstract

Background: This paper aims to record the species used for flavouring and making alcoholic drinks, mainly rakija, on the islands of the Adriatic (Croatia).

Methods: Our data comes from 295 interviews performed on 36 islands, in both the Dalmatian and Kvarner areas of the Adriatic.

Materijali i metode

- Etnobotanička studija, polustrukturirani dubinski intervju
- metoda slobodnog nabranja, uz neformalne šetnje i razgovore lokalnim stanovnicima
- Metoda „snow ball”
- lokalni stanovnici
- Biljne vrste se sakupljaju i herbariziraju <http://herbarium.agr.hr/hr>

Intervju se provodi na hrvatskom jeziku, a temelji se na tri (3) skupine pitanja:

1. Pitanja o dobi, mjestu rođenja i stanovanja
2. Nabrojite koje ste samoniklo a) povrće za salate ili variva,
    b) Korijenje i
    c) divlje voće za rekreativske ili medicinske čajeve, rakije,
    marmelade, sirupe...priključili nekad i danas?
3. Za gospodarske namjene....

Dodatne napomene o tradicionalnom korištenju bilja za gospodarske i druge namjene te recepti pripreme tradicionalnih jela su također zabilježeni.

REZULTATI (38 voćnih vrsta)

1. Rosaceae
2. Cupressaceae
3. Ericaceae
4. Ulmaceae
5. Moraceae
6. Oleaceae
7. Fagaceae
8. Rhamnaceae
9. Corylaceae
10. Juglandaceae
11. Fabaceae
12. Myrtaceae

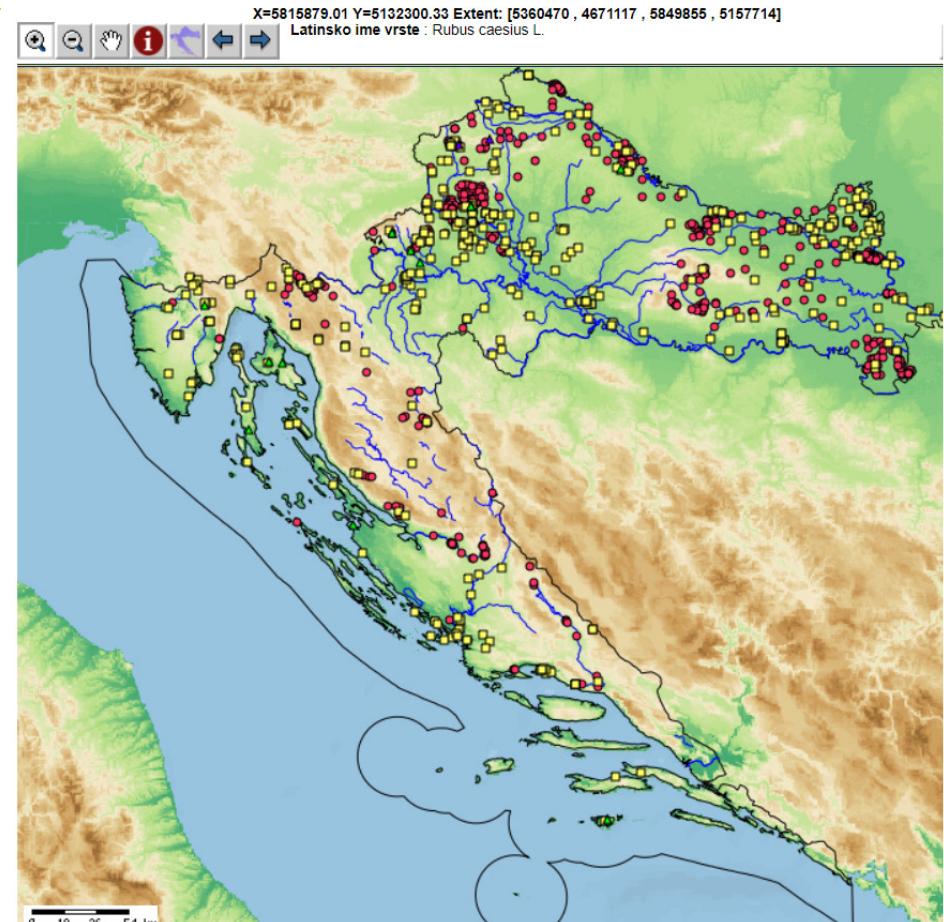
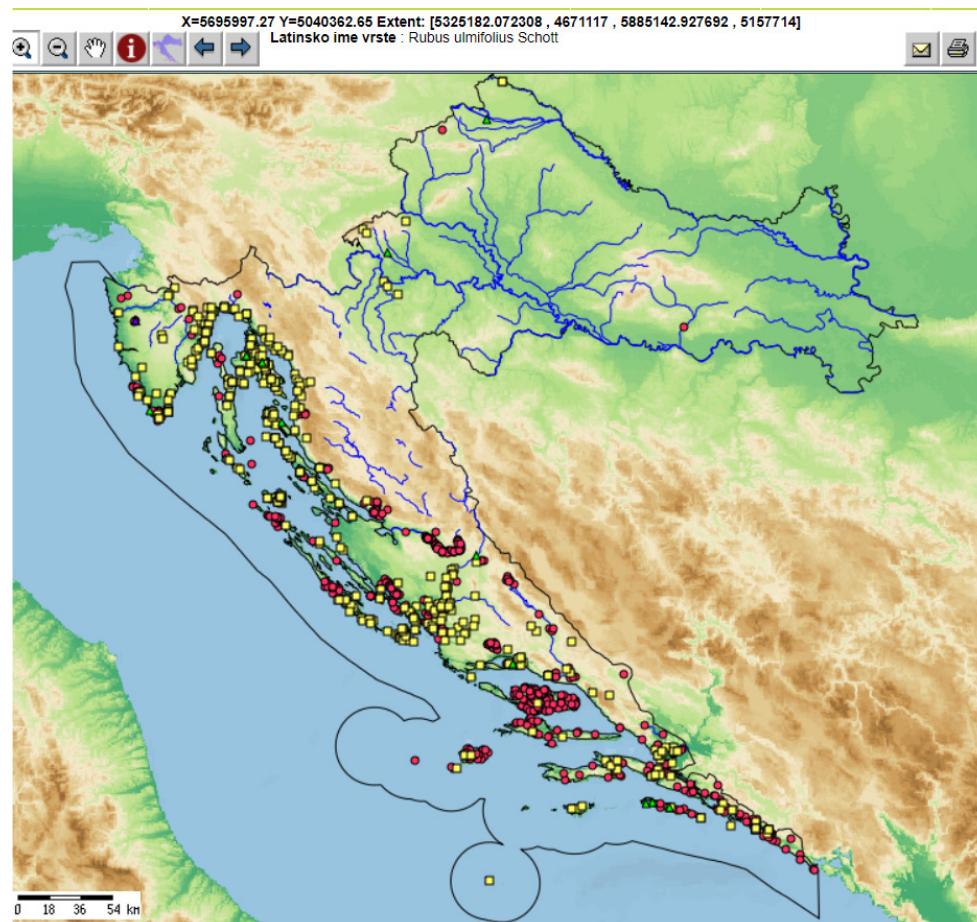
Rubus ulmifolius Schott

- rubidnica, ostruga, kupina

Rubus caesius L. (Rosaceae)

Sirovo voće, sok, sirup, džem, liker, kupinovo vino

-*Sorbus domestica* L. (Rosaceae)

oskoruša, medvjedova hruška, oskorušva,
oskurš, skurš, škorž

-*Sorbus aria* L.

mokovac

-*Sorbus aucuparia* L.

jarebika

-*Cornus mas* L. (Rosaceae)

Drnjola, drnjule, dren,
drnkalići

-voće, sirup, marmelada,
liker

Prunus spinosa L.
(Rosaceae)
črni trn, trnjula, črni gloh
mačja šljiva, trnina

Crataegus monogyna L.
(Rosaceae)
Glog, gloh

Celtis australis L.
(Ulmaceae)
Koprivić, ladonja,
fafarikula

-kao voće, džem, čaj, za rakiju

Juniperus communis

brin, brinj, smrika, smrička

Kao sirovo voće, plodovi „jagode“ u rakiju,
brinov sirup od jagoda (plodova), prokuha se 2x, dodaje se med- antibiotično
djeluje, kao djeca često pili, **smrikovo medicinsko ulje** –protiv parazita u tijelu...
danas čitav Mediteran je zarastao u brinove jagode

Juniperus oxycedrus

Brin crveni, brinj črni, borovica crljena

Zaboravljeni tradicijski recept: crveni brin za praviti vino, u brente se
nabire...u podrumu stoji

...Rosaceae....

- *Malus sylvestris* L. - divji jabučići, ...kao voće, ocat
- *Pyrus amygdaliformis* L. - divja hruška, krušvići, divja fruška
- *Prunus cerasifera* Ehrh. -cimbore, cimbure, amula, divja sliva

...za marmeladu najviše

Prunus avium L. (Rosaceae)

Divja češnja, čerešnja

„maraska” i Maraskino

Prunus persica L. (Rosaceae)

Vinogradarska praska, breskva

- Sirovo voće, liker, marmelada

Morus nigra L.

murva črna

Namjenski sađene u prostoru u doba
carice Marije Terezije, djeca kući nosila
dudov svilac (*Bombyx mori* L.) i uzgajali
ga, kasnije prodavali

..najviše kao sirovo voće i hrana za
životinje

Morus alba L.

murva bela

Moraceae

- naturalizirane
vrste

Ficus carica (Moraceae)

divlja figa, smokva,

sirova - otvara probavu, sušena niže se na
konac, vijenci se prave (s lovorovim listom)

marmelada, mlijeko od lista protiv kožnih
bradavica

- kuha se figina rakija
- od sušenih figa "kava" se kuhala

Juglans regia (Juglandaceae) -kult

orah

orehovac rakija i liker, orahovo lišće u ormar protiv moljaca, za
namještaj praviti, tradicionalni kolač –orahnjača,
u ulju odstajalo za bolju preplanulost kože

Corylus avellana L. (Corylaceae) – obična lijeska

Stanište E.4.1.1. Šuma bukve s lazarkinjom , D.1.2.1.1.
Mezofilne šikare i živice brežuljkastog i brdskog vegetacijskog
pojasa , D.1.2.1.2. Šikare lijeske

Ceratonia siliqua L. (Fabaceae)
– rogač, rožić

X=90/1893.80 Y=4992162.2 / Extent: [0320182.0/23008 , 46/1111 / , 0880142.92/692 , 010/14]

Ceratonia siliqua L.

Castanea sativa Mill. (Fagaceae) – kesten, kostanj
- posebna sorta: marun

Za masažu /protiv
reume ....divlji kostanj

Quercus ilex, Q. pubescens (Fagaceae)

Hrast crnika i hrast medunac

žir

jelo se u doba gladi,

mljeli za brašno ili za kuhati "kavu,,

Za kolce manje, namještaj više

***Paliurus spina-christi* Mill.** →
(Rhamnaceae) drača, šeširići

*karakteristika lokalne gastronomije

Slično kao i bazga (*Sambucus nigra*).....

Robinia pseudoacacia – INVAZIVNA VRSTA!

akacija, kacia, bagrem

pohalo se cvat tradicionalno,

sirup se pravi

za kolce za vinograd, najčvršće drvo akacija

drvo za motiku, za kolce

-*Rosa canina* L. (Rosaceae)

Šipak, „svrbi babe guzica”

-čaj, marmelada

-*Vaccinium myrtillus* L. (Ericaceae)

Borovnica

-*Vaccinium vitis-idaea* L.

Malina , „malinovac”

Rosa x centifolia

- mirišljava vrtna ruža

- liker od ružinih latica

-*Fragaria vesca* L. (Rosaceae)

Šumska jagoda, divja j.

Laurus nobilis

Sirup protiv kašla ...

lovor, lavor

začin, kuha se na mlijeku protiv kašla

lovorov list - sirup / čaj za iskašljavanje

u crkvu se nosi

Bobice – liker tradicionalno!!

Ziziphus jujuba Mill.
(Rhamnaceae)

Žižulja

Arbutus unedo L. (Ericaceae)

Planika, magunja, manjiga

RAKIJA - zaboravljeni tradicijski recept!

Myrtus communis L.
(Myrtaceae) - mirta

Hvala na Vašoj pažnji!

ivitasovic@agr.hr